

Paper ActiZ – commissiedebat bestuur en toezicht in de zorg

14 april 2025

ActiZ maakt zich sterk voor veilige, kwalitatief goede zorg – en daar is geen ruimte voor criminaliteit. Steeds vaker duiken signalen op van criminele activiteiten in de zorg, zoals blijkt uit waarschuwingen van o.a. de NZa, IGJ en Zorgverzekeraars Nederland. De organiseerbaarheid van de verpleging, verzorging en thuiszorg (VVT) vraagt om aandacht. ActiZ roept op tot passende maatregelen om het werk in de VVT veilig en aantrekkelijk te houden, want uitstel is onverantwoord gezien het groeiende personeelstekort en de stijgende zorgvraag.

Recente rapporten en signalen uit de praktijk tonen een verontrustende toename van zorgfraude en verwevenheid met georganiseerde criminaliteit. Dit ondermijnt het vertrouwen in de zorg, vormt een ernstig risico voor de kwaliteit en continuïteit van zorg én brengt directe gevaren met zich mee voor cliënten, naasten en zorgprofessionals. ActiZ signaleert onder meer het gebruik van vervalste of onrechtmatig verkregen documenten – zoals diploma's en VOG's en vakbekwaamheidsbewijzen – evenals identiteitsfraude. Daarnaast wijzen er ook signalen op verwevenheid met zware criminaliteit: arbeidsbemiddeling als dekmantel voor witwassen, zorginstellingen als afzetmarkt voor drugs, en cliënten of jeugdigen die worden geronseld voor criminele activiteiten. Dit leidt tot ernstige veiligheidsrisico's, waaronder lichamelijk letsel, oplichting en medicatiefouten.

Deze zorgwekkende ontwikkelingen vereisen een heldere, breed gedragen visie en een strategische aanpak, ontwikkeld in samenwerking met zorgaanbieders en professionals uit de praktijk. Deze aanpak moet niet alleen gericht zijn op interventies achteraf, maar vooral stevige preventieve maatregelen aan de voorkant bevatten, waardoor het voor kwaadwillenden aanzienlijk moeilijker wordt om tot de zorgsector toe te treden.

Bewustwording en alertheid

Honderden hr-adviseurs van ActiZ-leden kregen de afgelopen weken voorlichting over criminaliteit in de verpleeghuis- en thuiszorg. ActiZ organiseerde door het hele land bijeenkomsten. Onderzoek van de politie schetst een verontrustende beeld over hoe criminele netwerken steeds vaker de zorgsector binnendringen en de zorg misbruiken als dekmantel voor fraude met zorggelden, diplomafraude en zelfs witwaspraktijken.

Ongekwalificeerde zorgverleners kunnen ernstige risico's opleveren voor de kwaliteit van zorg. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) deelde lessen over het herkennen en tegengaan van identiteitsfraude en vervalsingen van diploma's of VOG's. Waarbij een belangrijk aandachtspunt ook de rol van malafide onderaannemers en uitzendkrachten was. 'Een belangrijke wake-up call', zei zo één van de deelnemers na afloop over de bijeenkomst.

Demografie en arbeidsmarktkrapte: gunstig voor kwaadwillenden

Veranderingen maken de zorgsector steeds aantrekkelijker voor kwaadwillenden, die mede door de arbeidsmarktkrapte gemakkelijker de zorgmarkt kunnen betreden en criminele activiteiten kunnen ontplooiën.

- Nederland groeit in 2040 naar vijf miljoen 65-plussers en het aantal 90-jarigen verdubbelt. De vraag naar zorg neemt toe en de hulpvraag wordt steeds complexer, wat ook leidt tot hogere zorgkosten. Tegelijkertijd neemt het aantal mantelzorgers af en gaan de komende tien jaar 150.000 (van bijna 480.000) zorgmedewerkers met pensioen.
- Momenteel heeft 1 op de 93 Nederlanders een Wlz-indicatie voor verpleeghuiszorg. Van hen staan ongeveer 25.000 mensen op de wachtlijst voor een plek in het verpleeghuis, daarbij hebben ruim 13.000 mensen zich uit voorzorg alvast aangemeld. Ook wonen meer kwetsbare ouderen thuis, ligt er een grote druk op de thuiszorg en stagneert het geschikte woonaanbod voor senioren.
- Het aantal Nederlanders dat het afgelopen jaar kiest voor een mbo-opleiding in de zorg fors gedaald. Zo waren er vorig jaar slechts 4.110 studenten in de opleiding tot verzorgende, bijna de helft minder dan vijf jaar geleden. De instroom in de opleiding tot verpleegkundige daalde in dezelfde periode met 14 procent, naar 7.260 in 2024.

Het is essentieel dat er niet alleen strengere toelatingseisen en gerichte controles worden ingesteld, maar ook dat er adequaat toezicht is om misstanden tijdig te signaleren en tegen te gaan. ActiZ pleit voor de volgende maatregelen/ acties:

- **Verhoog de wettelijke drempel voor toetreding:** Scherp de vergunningsplicht aan voor nieuwe zorgaanbieders, onder andere door de bestaande grens van tien zorgverleners te herzien.
- **Versterk samenwerking met toezichthouders:** Versterk de capaciteit van toezichthouders om meldingen van fraude en misstanden sneller en effectiever te onderzoeken en actie te ondernemen. Zorgorganisaties voelen vaak de verplichting om zorgfraude te melden, maar ontvangen zelden een reactie van toezichthouders, wat de meldingsbereidheid schaadt.
- **Houd de balans tussen controle en vertrouwen:** De bestrijding van fraude en criminaliteit mag niet leiden tot een sfeer van algemeen wantrouwen tegenover zorgaanbieders en professionals. Vertrouwen is essentieel voor de verdere ontwikkeling van de zorgsector; extra regels en administratieve lasten bieden geen oplossing voor de onderliggende problemen.
- **Zorg voor structurele en adequate financiering:** De zorgsector bevindt zich in een transitie die veel vraagt van het aanpassingsvermogen van zorgaanbieders en -professionals. Tegelijkertijd worden zorgorganisaties, met name binnen de Zvw en Wlz, geconfronteerd met tariefindexeringen die niet aansluiten bij de sterk stijgende

kosten. Dit leidt tot bezuinigingen op essentiële onderdelen zoals HR, lijnmanagement, opleidingsstructuren, kwaliteitszorg en IT, wat de interne organisatie verzwakt. Als gevolg hiervan neemt de kans op fouten, onveiligheid en verminderde controle toe, waardoor de risico's op zorgfraude en verweven criminaliteit stijgen. Dit gebeurt juist op een moment dat de maatschappelijke eisen rondom integriteit en veiligheid steeds hoger worden.

Contact

Voor meer informatie of vragen, neem gerust contact op:

Olfert Koning (o.koning@actiz.nl / 06-2902 0035), public affairs ActiZ.